

Петренко Л. М.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу теорії і практики педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна, laravipmail@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7604-7273>

ПОРІВНЯННЯ ТА УЗГОДЖЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР: ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ

Анотація. У статті проведено теоретичне обґрунтування та концептуалізацію засад порівняння й узгодження кваліфікацій у контексті інтеграції України в європейський освітній простір. Авторський підхід ґрунтується на комплексному аналізі наукових джерел, нормативних документів ЄС (зокрема Європейської рамки кваліфікацій (ЄРК) та Директиви 2005/36/ЄС) і положень українського законодавства, що регулюють розвиток Національної рамки кваліфікацій (НРК). У праці синтезовано рамковий, компетентнісний, інституційний та функціональний підходи, що дало можливість вибудувати концептуальну модель гармонізації кваліфікацій. У результаті дослідження виокремлено й охарактеризовано основні моделі гармонізації, які застосовуються в Європейському Союзі, зокрема загальну систему визнання, секторальний підхід та механізми тимчасової мобільності. Здійснено концептуальне узгодження ключових понять «кваліфікація» та «компетентність» у контексті співвідношення НРК і ЄРК. Виявлено обмеження, притаманні рамкам кваліфікацій, серед яких інституційна інерція та прояви академічного дрейфу. На цій основі запропоновано концептуальну модель гармонізації кваліфікацій для інтеграції України в європейський освітній простір, що включає еталонну рамку (ЄРК), компетентнісний опис результатів навчання, інституційну координацію (Національне агентство кваліфікацій) і функціональну релевантність до вимог ринку праці (ESCO/ECVET). Зроблено висновок, що теоретико-концептуальні засади інтеграції України в європейський освітній простір мають спиратися на стандартизацію дескрипторів рівнів, уніфікацію підходів до формулювання результатів навчання та розвиток інфраструктури визнання кваліфікацій. На цій основі запропоновано рекомендації щодо вдосконалення освітньої політики України, спрямовані на гармонізацію кваліфікацій, забезпечення їх прозорості та підвищення професійної мобільності. Новизна дослідження полягає в розробленні концептуальної моделі гармонізації кваліфікацій для інтеграції України в європейський освітній простір, яка уможливіє подолання обмеження традиційних підходів і формує концептуально-теоретичне підґрунтя для розвитку політики європейської інтеграції у сфері кваліфікацій.

Ключові слова: кваліфікація, гармонізація, ЄРК, НРК, компетентність, європейська інтеграція, концептуальна модель.

JEL classification: I23, I28, J24, O15.

DOI: 10.32987/2617-8532-2026-1-40-53.

Вступ. У сучасних умовах євроінтеграції, глобалізації та цифрової трансформації питання забезпечення мобільності робочої сили й інте-

грації національних систем освіти в європейський освітній простір (EQF) потребують теоретичного обґрунтування порівняння та узгодження

© Петренко Л. М., 2026

кваліфікацій [1; 2]. Для України ця проблема актуалізується в контексті гармонізації національних кваліфікацій з європейськими стандартами, що сприяє мобільності фахівців і відповідності освіти вимогам ринку праці. Механізми порівняння й узгодження кваліфікацій набувають ключового значення для формування конкурентоспроможної системи професійної освіти та інтеграції в європейський простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує чималий інтерес вітчизняних та зарубіжних учених до проблем порівняння й узгодження кваліфікацій у контексті європейської інтеграції.

Зокрема, загальні механізми порівняння та гармонізації кваліфікацій розглядають В. Ковтунець, С. Мельник, В. Осадчий [1; 2]. Європейську публічну політику щодо секторальних рамок кваліфікацій у глобальному досвіді й рекомендації для України аналізують Т. Семигіна, Ю. Рашкевич, Н. Солодка [3]. У дослідженнях професійної освіти акцентовано на EQF як основі гармонізації (І. Алексеева) [4]; шведському досвіді підготовки вчителів (Н. Бідюк і Н. Ратушняк) [5]; методах виявлення відмінностей у кваліфікаціях викладачів (Л. Пуховська, В. Радкевич, О. Радкевич, С. Леу та ін.) [6], а також сумісності вищої освіти з європейськими стандартами (С. Константінов) [7].

Проблеми національних рамок кваліфікацій (НРК) як глобального феномена з урахуванням національних відмінностей висвітлює М. Ф. Д. Янг [8], водночас «академічний дрейф» і локальні фактори впровадження НРК аналізують М. Маурер [9] та С. Алле [10]. Питання визнан-

ня українських дипломів у Польщі, бар'єри для мігрантів і невідповідність кваліфікацій ринку праці досліджують Я. Клакла, З. Стаска та М. Глінецька [11], М. Гайдос [12].

Зазначені праці (2003–2025) доповнюють вітчизняні дослідження глобальним контекстом, проте бракує комплексних теоретичних моделей узгодження кваліфікацій для інтеграції України в європейський освітній простір, що зумовлює актуальність дослідження.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та концептуалізація засад порівняння й узгодження кваліфікацій у контексті інтеграції України в європейський освітній простір.

Завдання дослідження: проаналізувати теоретичні підходи до порівняння кваліфікацій в Європі (EQF, NQF); визначити концептуальні розбіжності між українською та європейською системами; обґрунтувати засади узгодження кваліфікацій для інтеграції; розробити концептуальну модель гармонізації; сформулювати рекомендації для політики.

Результати дослідження. Аналіз теоретичних підходів до порівняння кваліфікацій в Європі (EQF, NQF) засвідчує наявність чіткої нормативної бази та концептуальних моделей, орієнтованих на результати навчання. Зокрема, вивчення наукових джерел і нормативних документів ЄС дало змогу визначити такі ключові поняття: «порівняння кваліфікацій» – як процес встановлення відповідності рівнів, змісту та результатів навчання між системами; «гармонізація» – як узгодження стандартів для взаємного визнання. Кваліфікація в EQF трактується як офіційне підтвердження знань, умінь

і компетентностей [13–16]. Поняття компетентності в EQF і Законі України «Про вищу освіту» концептуально еквівалентні – здатність застосовувати знання з автономією [14; 17].

Після вивчення нормативної бази встановлено, що порівняння кваліфікацій в Європі є поетапним: спочатку – на рівні (EQF із 8 рівнями), потім – за предметними сферами (NQF, секторальні рамки). Як ключові використовуються такі інструменти: EQF (для загальної сумісності), ECVET (для кредитів у професійній освіті), ESCO (для класифікації навичок), Europass (для мобільності). Ці моделі забезпечують прозорість і порівнянність, сприяючи визнанню кваліфікацій для праці чи навчання, як зауважує С. Константінов.

Аналіз наукових підходів до порівняння кваліфікацій в Європі виокремлює чотири підходи: рамковий, компетентнісний, інституційний та функціональний, які забезпечують методологічне підґрунтя для гармонізації. Охарактеризуємо їх:

Рамковий підхід базується на зіставленні національних систем через EQF із 8 рівнями, де кваліфікації порівнюються за результатами навчання: знання (теоретичні / фактичні), уміння (когнітивні / практичні), компетентність (відповідальність / автономність). EQF слугує метарамкою для прозорості, мобільності та визнання, не замінюючи NQF країн-членів ЄС.

Компетентнісний підхід фокусується на результатах навчання через компетентності (знання, уміння, цінності), що уніфікує освітні програми та відповідає ринковим потребам. Він спрощує визнання кваліфікацій і орієнтує освіту на практичну діяль-

ність та навчання впродовж життя як основи модернізації в Україні.

Інституційний підхід акцентує на інфраструктурі: національні агентства (НАК), органи визнання, ENIC/NARIC, Лісабонська конвенція. Забезпечує легітимність, стандартизовані процедури та довіру між системами через уповноважені органи.

Функціональний підхід передбачає аналіз кваліфікацій за практичним застосуванням на ринку праці (компетентність для трудових функцій, релевантність ESCO/ECVET). Сприяє мобільності фахівців та узгодженню з економічними потребами в європейському просторі [18–23].

З урахуванням проведеного аналізу підходів до порівняння кваліфікацій їхні сутнісні характеристики узагальнено в табл. 1, яка дає можливість відобразити їхні відмінності та комплементарність для комплексного порівняння кваліфікацій в європейському контексті.

Вивчення нормативно-правового поля європейського освітнього простору дає можливість класифікувати механізми порівняння кваліфікацій за функціональними й інституційними ознаками, доповнюючи аналіз підходів. У табл. 2 узагальнено ці механізми, що уможливує відображення їхньої ролі в забезпеченні прозорості, сумісності та мобільності освітніх результатів.

За результатами вивчення нормативних документів ЄС, зокрема Директиви 2005/36/ЄС (зі змінами 2013/55/ЄС), виокремлено три основні моделі гармонізації кваліфікацій, що доповнюють висвітлені вище підходи:

загальна система визнання – застосовується до більшості професій:

порівняння тривалості навчання, змісту програм, компенсаційні заходи (адаптація чи тест);

секторальний підхід – для регульованих професій (лікарі, фармацевти): автоматичне визнання дипломів за

мінімальними стандартами ЄС, координація програм;

тимчасова мобільність – дозволяє послуги без повного визнання, якщо діяльність тимчасова й фахівець уповноважений у своїй країні.

Таблиця 1

Сутнісні характеристики підходів до порівняння кваліфікацій

Критерій	Рамковий підхід	Компетентнісний підхід	Інституційний підхід	Функціональний підхід
Сутність	Порівняння кваліфікацій через узгодження рівнів у кваліфікаційних рамках	Оцінювання кваліфікацій за результатами навчання, вираженими в компетентностях	Визначення ролі інституцій, процедур та механізмів визнання кваліфікацій	Аналіз кваліфікацій з огляду на їх практичне застосування в професійній діяльності
Основні інструменти	Європейська рамка кваліфікацій (EQF), національні рамки	Результати навчання, компетентності, професійні стандарти	ENIC/NARIC, Лісабонська конвенція, національні агентства з визнання кваліфікацій	Вимоги ринку праці, професійні стандарти, трудові функції
Фокус уваги	Структура рівнів кваліфікацій	Зміст і якість освітніх результатів	Організаційні та нормативні механізми визнання й узгодження кваліфікацій	Результати навчання, релевантні виконанню конкретних професійних завдань
Переваги	Прозорість, порівнянність, узгодженість систем	Гнучкість, орієнтація на потреби ринку праці, індивідуалізація навчання	Легітимність процесу, довіра між системами, формалізація процедур	Забезпечення відповідності між освітою та потребами економіки; підтримка мобільності
Обмеження	Може не враховувати специфіку змісту кваліфікацій	Вимагає чітко визначених результатів навчання та стандартів компетентностей	Залежність від політичної волі, складність координації між інституціями	Може ігнорувати академічну глибину кваліфікацій; залежить від змін на ринку праці
Потенціал для України	Розроблення Національної рамки кваліфікацій	Упровадження компетентнісного підходу в стандарти освіти	Діяльність Національного агентства кваліфікацій	Використовується під час розроблення професійних стандартів, адаптації НРК до EQF

Складено автором за: [18–23].

Таблиця 2

Класифікація основних механізмів порівняння та гармонізації кваліфікацій в європейському освітньому просторі

Тип механізму	Назва інструмента / документа	Функціональне призначення
Рамкові механізми	EQF (Європейська рамка кваліфікацій)	Встановлення відповідності рівнів кваліфікацій між країнами
	NQF (Національні рамки кваліфікацій)	Адаптація національних систем до EQF
Інструментальні механізми (технічні засоби порівняння)	Europass	Представлення кваліфікацій, навичок, досвіду; підтримка мобільності
	ECVET (Європейська система кредитів у професійній освіті)	Перенесення та накопичення кредитів у професійній освіті
	ESCO (Європейська класифікація навичок і професій)	Узгодження кваліфікацій із вимогами ринку праці

Тип механізму	Назва інструмента / документа	Функціональне призначення
Процедурні механізми	Порівняльні звіти EQF-NQF	Аналітичне зіставлення кваліфікацій між країнами
	Меморандуми, освітні й навчальні угоди	Регулювання мобільності та визнання результатів навчання
Додаткові механізми	ECTS (Європейська кредитна система)	Порівняння академічних програм у вищій освіті
	Цифрові дипломи та сертифікати	Автоматизоване визнання кваліфікацій
Комплекс методів		
Аналіз нормативно-правових документів	Стратегічні документи, законодавчі акти, навчальні плани	Виявлення, зіставлення й інтерпретація положень, що регламентують структуру, рівні, результати навчання та компетентності, передбачені у кваліфікаційних рамках різних країн або освітніх системах
Контент-аналіз, інтерв'ю	З представниками освітніх установ, профспілок, бізнес-асоціацій	Виявлення практичних уявлень, очікувань і досвіду ключових стейкхолдерів щодо змісту, рівнів та релевантності кваліфікацій
Вивчення інституційного контексту	Історичний розвиток систем освіти та праці, типи кваліфікацій, їх визнання на ринку праці	Виявлення системних чинників, що формують логіку побудови, структуру та визнання кваліфікацій у конкретному національному або регіональному контексті
Порівняння регуляторних механізмів	Формування та імплементація рамки кваліфікацій у кожній країні	Виявлення особливостей нормативного регулювання процесів розроблення, затвердження та впровадження кваліфікаційних рамок у різних країнах
Аналіз ролі ключових акторів	Державні органи, донори, сертифікаційні установи, роботодавці	Виявлення впливу різних суб'єктів на формування, упровадження та визнання кваліфікацій у національних і міжнародних контекстах

Складено автором за: [9; 13; 19; 24–26].

Для наочного порівняння моделей їхні сутнісні характеристики та можливості застосування узагальнено в табл. 3.

Підсумовуючи, зазначимо, що моделі гармонізації кваліфікацій (за-

гальна система, секторальний підхід, тимчасова мобільність) доповнюють рамкові та компетентнісні підходи, забезпечуючи комплексне узгодження рівнів, компетентностей і процедур визнання. Формальні рам-

Таблиця 3

Основні моделі гармонізації кваліфікацій в ЄС

Назва моделі	Сутність	Застосування
Загальна система визнання	Індивідуальне порівняння освітніх кваліфікацій із можливістю компенсаційних заходів	Для нерегульованих професій або тих, що не охоплені спеціальними директивами
Автоматичне визнання (секторальний підхід)	Визнання кваліфікацій на основі узгоджених мінімальних вимог до освіти	Для регульованих професій (медицина, архітектура, фармація тощо)
Тимчасове надання послуг	Дозвіл на тимчасову професійну діяльність без формального визнання кваліфікації	Для короткострокової мобільності фахівців у межах ЄС

Складено автором за: [14; 15].

ки кваліфікацій в ЄС мають спільні структурні елементи, але різняться за змістовим наповненням і термінологією, що вимагає стандартизації опису результатів навчання для підвищення сумісності систем.

Відповідно до завдань цього дослідження розглянемо національні особливості гармонізації кваліфікацій у процесі євроінтеграції. Так, неоінституційний підхід Т. Семигіної, Ю. Баланюка та І. Семенець-Орлової [27] враховує нормативні акти (де-юре) і практики реалізації (де-факто). У межах Болонського процесу та QF-EHEA гармонізація відбувається через узгодження рівнів і результатів навчання [28]. В. Ковтунець зі співавторами наголошує на порівнянності НРК з європейськими стандартами як основі визнання кваліфікацій [29].

Проте зарубіжні дослідження виокремлюють суттєві обмеження таких рамок. Наприклад, С. Алле критикує надмірну економічну орієнтацію, що відволікає від доступу до знань [10; 30], водночас М. Ф. Д. Янг [8] фіксує неефективність NQF через інституційну інерцію й академічний дрейф. Ці критичні позиції підкреслюють обмеження формального зіставлення рівнів: успішна гармонізація НРК України з EQF потребує системного підходу з урахуванням інституційної готовності, соціально-економічного контексту та реальних потреб ринку праці.

З огляду на згадані вище критичні обмеження рамок кваліфікацій, вбачається необхідним обґрунтування засад узгодження кваліфікацій для інтеграції України в європейський простір, які базуються передусім на принципах комплементарності підходів і нормативній сумісності НРК із

EQF. За результатами дослідження до таких засад належать: компетентнісна основа – опис кваліфікацій через результати навчання (знання, уміння, автономія) за дескрипторами НРК та EQF забезпечує порівнянність рівнів і прозорість; базова рамка – зв'язок НРК із EQF через 8 рівнів і QF-EHEA уможлиблює автоматичне / загальне визнання дипломів, як передбачено Угодою про асоціацію з ЄС; інституційна координація – роль НАК у розробленні стандартів, акредитації центрів та визнанні неформального навчання створює інфраструктуру для гармонізації; функціональна релевантність – узгодження з ESCO та ISCO-08 адаптує кваліфікації до ринку праці ЄС, сприяючи мобільності фахівців.

Очевидно, що ці засади інтегрують рамковий (EQF як еталонна рамка), компетентнісний (орієнтація на результати навчання) та інституційний (процедури НАК) підходи, долаючи обмеження, виявлені й окреслені в працях С. Алле та М. Ф. Д. Янга. У такому поєднанні формується цілісна концептуальна модель, що створює підґрунтя для побудови системного бачення процесу гармонізації кваліфікацій. На цій теоретико-методологічній основі стає можливою подальша інтеграція окремих інструментів і механізмів у єдину структурну конструкцію.

Саме така синергія теоретичних підходів, інструментів, моделей і засад узгодження уможлиблює розроблення концептуальної моделі гармонізації кваліфікацій для інтеграції України в європейський освітній простір, яку схематично подано на рисунку.

Зазначена модель складається з чотирьох компонентів, як-от: ета-

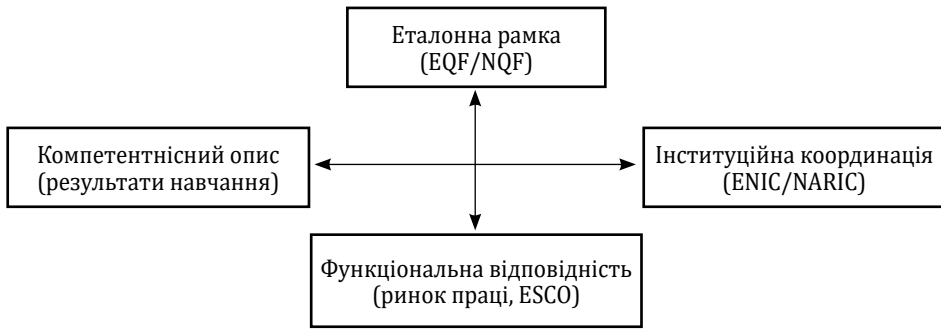

Рисунок. Концептуальна модель гармонізації кваліфікацій для інтеграції України в європейський освітній простір

Побудовано автором за: [14; 15].

лонна рамка, компетентнісний опис (результати навчання – знання, уміння, навички), інституційна координація та функціональна відповідність. Кожний компонент реалізується за допомогою відповідного інструмента, що візуалізовано в табл. 4.

На наш погляд, представлена модель дає можливість подолати обмеження суто формального зіставлення, оскільки інтегрує рамковий (рівні кваліфікацій), компетентнісний (зміст і результати навчання), інституційний (процедури та регуляції) й функціональний (вимоги ринку праці) підходи в єдину узгоджену систему. Взаємне підсилення цих компонентів формує динамічний механізм гармонізації НРК із EQF, спрямований на забезпечення мобільності, прозорості, визнання та підвищення

якості освіти. Отже, модель виступає концептуальною основою політики інтеграції України в європейський освітній простір, враховуючи національні потреби й контекст розвитку кваліфікаційної системи.

На основі проведеного теоретичного аналізу підходів, інструментів, моделей і засад узгодження кваліфікацій, а також з огляду на завдання цього дослідження можливе виокремлення ключових напрямів, у межах яких вважаємо за доцільне сформувані певні рекомендації для розвитку освітньої політики України із зазначеного питання. Зауважимо, що в кожному з них уже напрацьовано певні концептуальні або нормативні засади, однак подальша систематизація й розвиток, на наш погляд, залишаються необхідними.

Таблиця 4

Структура і зміст концептуальної моделі гармонізації кваліфікацій для інтеграції України в європейський освітній простір

Компонент	Засада узгодження	Інструмент
Еталонна рамка	Порівняння 8 рівнів дескрипторів	EQF, QF-EHEA
Компетентнісний опис	Результати навчання (знання, уміння, навички)	Освітньо-професійні стандарти
Інституційна координація	Процедури визнання та акредитації	Лісабонська конвенція
Функціональна відповідність	Ринкова відповідність	ESCO, ECVET

Складено автором за: [14; 15].

По-перше, подальшого розвитку потребує нормативне забезпечення зв'язку НРК із EQF. Хоча на цьому етапі вже здійснено первинне узгодження структури НАК із загальними принципами Європейської рамки, законодавче закріплення дескрипторів рівнів вимагає уточнення.

По-друге, послідовно розвивається компетентнісний опис кваліфікацій, орієнтований на результати навчання, й у цьому напрямі вже відбувається часткова уніфікація стандартів вищої та професійної освіти, однак подальша інтеграція вимог ESCO дасть змогу підвищити відповідність кваліфікацій запитам ринку праці і, що важливо, забезпечить їх порівнянність на європейському рівні.

По-третє, активно формується інституційна інфраструктура узгодження кваліфікацій. У цьому напрямі важливим кроком на шляху координації політики та процедур стало створення й функціонування Національного агентства кваліфікацій. Цілком природним є подальше розширення його повноважень, зокрема щодо акредитації центрів оцінювання, взаємодії з мережею ENIC/NARIC і розвитку механізмів визнання результатів неформального й інформального навчання, що актуально для освіти дорослих.

По-четверте, актуалізується запровадження системного моніторингу функціональної відповідності кваліфікацій. Певна практика вже існує в Україні: наразі окремі галузі застосовують елементи такого аналізу, проте необхідно перейти до регулярного щорічного оцінювання відповідності рівнів НРК і стандартів потребам ринку праці ЄС із використанням ECVET та секторальних рамок як ана-

літичних інструментів для оновлення національних стандартів.

Нарешті, є потреба в здійсненні пілотних проєктів гармонізації з імовірним використанням запропонованої нами концептуальної моделі гармонізації кваліфікацій для інтеграції України в європейський освітній простір. Слід зазначити, що на сьогодні окремі елементи зіставлення кваліфікацій апробуються у сфері ІТ і медицині. Саме застосування першого досвіду уможливить комплексне тестування моделі (див. табл. 4) у пріоритетних секторах транспорту, будівництва, послуг. Це дасть змогу перевірити її ефективність та адаптувати механізми перед широко-масштабною імплементацією.

Висновки. Можна стверджувати, що аналіз теоретичних підходів, інструментів і моделей порівняння й узгодження кваліфікацій дав можливість сформулювати цілісне теоретичне підґрунтя – теоретико-концептуальні засади для розуміння процесів гармонізації в контексті інтеграції України в європейський освітній простір. Рамковий і компетентнісний підходи, інституційний вимір та функціональна логіка ринку праці разом утворюють комплементарну методологічну базу, яку підсилюють наявні європейські моделі визнання кваліфікацій – загальна система, секторальні механізми й підходи до тимчасової мобільності.

Аналіз нормативних документів Європейського Союзу та напрацювань українських учених засвідчив концептуальну узгодженість ключових понять, зокрема «кваліфікації» і «компетентності», між Національною рамкою кваліфікацій України та Європейською рамкою кваліфікацій.

Водночас виявлено низку структурних обмежень, пов'язаних із інституційною інерцією, фрагментарністю процедур і явищем академічного дрейфу, що ускладнює практичну імплементацію формальних механізмів узгодження.

Розроблено концептуальну модель узгодження кваліфікацій, яка інтегрує еталонну рамку (EQF), компетентнісний опис (результати навчання), інституційну координацію (через діяльність НАК) та функціональну відповідність кваліфікацій (ESCO, ECVET). Така інтеграція дає змогу подолати обмеження традиційних підходів, посилюючи їх взаємодоповнюваність і забезпечуючи системний механізм узгодження національної та європейської кваліфікаційних систем. Основні засади інтеграції України в європейський освітній простір у цьому контексті ґрунтуються на стандартизації дескрипторів рівнів, уніфікації ре-

зультатів навчання й розвитку інфраструктури визнання, що є критично важливими для прозорості, мобільності фахівців і відповідності вимогам ринку праці.

З метою практичного втілення концептуальної моделі гармонізації кваліфікацій для інтеграції України в європейський освітній простір окреслено рекомендації, спрямовані на нормативне закріплення зв'язку між НРК та EQF, розширення повноважень Національного агентства кваліфікацій і реалізацію пілотних проєктів у пріоритетних галузях. Здійснення цих заходів створює підґрунтя для сталої й послідовної гармонізації освітніх систем України та Європейського Союзу.

Актуальним напрямом подальшого дослідження вбачаємо порівняння досліджень NQF прикордонних країн із метою виявлення трансферних механізмів для України.

Список використаних джерел

1. Ковтунець В. В., Мельник С. В. Розвиток національної системи кваліфікацій в Україні: регульовані професії в контексті європейських підходів. *Освітня аналітика України*. 2024. № 4 (30). С. 76–86. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2024-4-76-86>.
2. Порівняння національних рамок кваліфікацій за допомогою веб-орієнтованої інтелектуальної інформаційної системи / В. Осадчий та ін. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. Т. 56. № 6. С. 121–136. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v56i6.1493>.
3. Семігіна Т. В., Рашкевич Ю. М., Солодка Н. М. Секторальні рамки кваліфікацій у світовому контексті та перспективи для України. *Освітня аналітика України*. 2023. № 3 (24). С. 21–33. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2023-3-21-33>.
4. Алексеева І. М. Європейські рамки кваліфікацій – опорна конструкція інтеграції національних систем освіти. *Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики*. 2017. Т. 10. № 2. С. 201–206. DOI: <https://doi.org/10.14739/2409-2932.2017.2.103777>.
5. Бідюк Н., Ратушняк Н. Шведський досвід професійної підготовки вчителів в контексті освітніх реформ в Україні. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2022. Т. 12. № 2. С. 45–53. DOI: [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12\(2\)-5](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12(2)-5).
6. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія / В. Радкевич та ін. Київ: ІПТО НАПН України, 2018. 223 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711545/>.

7. Константинов С. Ф. Гармонізація освіти України з європейським освітнім простором. *Нове українське право*. 2023. Вип. 4. С. 113–119. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.4.15>.

8. Young M. F. D. National Qualifications Frameworks as a global phenomenon: A comparative perspective. *Journal of Education and Work*. 2003. Vol. 16, Iss. 3. P. 223–237. DOI: <https://doi.org/10.1080/1363908032000099412>.

9. Maurer M. Why are qualifications frameworks so ineffective? The role of academic drift in their implementation in Bangladesh and Switzerland. *Journal of Vocational Education & Training*. 2026. Vol. 78, Iss. 1. P. 23–43. DOI: <https://doi.org/10.1080/13636820.2025.2476063>.

10. Allais S. The implementation and impact of National Qualifications Frameworks: Report of a study in 16 countries. Geneva : International Labour Office, 2010. 136 p. URL: <https://tinyurl.com/yv2wsr2h>.

11. Klakla J., Staska Z., Gliniecka M. Qualifications beyond borders: Recognition of Ukrainian diplomas and qualifications in Poland. Warsaw, 2025. 67 p. URL: <https://www.case-research.eu/en/qualifications-beyond-borders-recognition-of-ukrainian-diplomas-and-qualifications-in-poland>.

12. Gajdos M. Labor market in Poland – Analysis of diversity. *Conference Quality Production Improvement*. 2021. Vol. 3, No. 1. P. 242–250. URL: <https://reference-global.com/article/10.2478/cqpi-2021-0023>.

13. Comparison report of the European Qualifications Framework and the Ukrainian National Qualifications Framework / European Commission. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2023. URL: <https://europass.europa.eu/system/files/2023-02/Comparison%20report%20final%20rev%2023-02-2023%20EN.pdf> (дата звернення: 11.12.2025).

14. Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications. *Official Journal of the European Union*. 2005. L 255/22. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2005/36/oj/eng> (дата звернення: 29.11.2025).

15. Directive 2013/55/EU of the European Parliament and of the Council of 20 November 2013 amending Directive 2005/36/EC on the recognition of professional qualifications and Regulation (EU) No 1024/2012 on administrative cooperation through the Internal Market Information System ('the IMI Regulation'). *Official Journal of the European Union*. 2013. L 354/132. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/55/oj/eng> (дата звернення: 27.11.2025).

16. National qualifications frameworks (NQFs). *Cedefop*. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/national-qualifications-framework-nqf> (дата звернення: 02.12.2025).

17. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 12.12.2025).

18. What is ESCO and how is it used in Europass? *Europass*. URL: <https://europass.europa.eu/en/what-esco-and-how-it-used-europass> (дата звернення: 21.11.2025).

19. European credit system for vocational education and training (ECVET). *Cedefop*. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/european-credit-system-vocational-education-and-training-ecvet> (дата звернення: 11.11.2025).

20. Осадчий В., Симоненко С. Порівняльний аналіз національних рамок кваліфікацій в області вищої освіти України та європейських країн. *Педагогічний дискурс*. 2015. Вип. 19. С. 145–154. URL: <https://www.academia.edu/98203812> (дата звернення: 04.12.2025).

21. Овчарук О. В. Особливості реалізації компетентнісного підходу: український та європейський досвід. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. Т. 13. № 5. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v13i5.176>.

22. Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region / Council of Europe. *European Treaty Series*. 1997. No. 165. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/165> (дата звернення: 11.11.2025).

23. ENIC-NARIC Networks : вебсайт. URL: <https://www.enic-naric.net> (дата звернення: 14.11.2025).

24. Comparing vocational education and training qualifications: Towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes / Cedefop. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/3090> (дата звернення: 09.12.2025).

25. Europass digital tools. *Europass*. URL: <https://europass.europa.eu/en/europass-digital-tools> (дата звернення: 15.11.2025).

26. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET). *Official Journal of the European Union*. 2009. С 155/11. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2009.155.01.0011.01.ENG (дата звернення: 16.11.2025).

27. Семигіна Т., Гайдук І. Оцінювання державної політики щодо кваліфікацій: проблемні питання. *Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс* : матеріали II Міжнар. наук. конф., м. Львів, 18 листоп. 2022 р. Львів, 2022. С. 88–92. DOI: <https://doi.org/10.36074/mcnd-18.11.2022>.

28. Ministerial Conference Paris, 2018. *EHEA*. URL: <https://eha.info/page-ministerial-conference-paris-2018> (дата звернення: 23.11.2025).

29. Kovtunets V., Londar S., Melnyk S., Kovtunets O. Digital tools for matching qualifications to levels of the national qualifications framework. *Information Technologies and Learning Tools*. 2024. Vol. 100, No. 2. P. 16–27. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v100i2.5313>.

30. Allais S. Selling out education: National qualifications frameworks and the neglect of knowledge. Rotterdam : Sense Publications, 2014. 274 p.

Larysa Petrenko

Dr. Sc. (Pedagogical), Professor, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences, Kyiv, Ukraine, laravipmail@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7604-7273>

COMPARISON AND HARMONISATION OF QUALIFICATIONS IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S INTEGRATION INTO THE EUROPEAN EDUCATION AREA: THEORETICAL AND CONCEPTUAL PRINCIPLES

Abstract. *The article provides a theoretical justification and conceptualisation of the principles of comparison and harmonisation of qualifications in the context of Ukraine's integration into the European Education Area. The author's approach is based on a comprehensive analysis of scientific sources, EU regulations (particularly the European Qualifications Framework (EQF) and Directive 2005/36/EC), and provisions of Ukrainian legislation governing the development of the National Qualifications Framework (NQF). The study synthesises the framework, competence-based, institutional, and functional approaches, enabling the development of a conceptual model for qualifications harmonisation. The research identifies and characterises the main models of harmonisation applied in the EU, including the general recognition system, sectoral approach, and temporary mobility mechanisms. Key concepts of "qualification" and "competence" are conceptually aligned in the context of the NQF-EQF relationship. Limitations inherent in qualifications frameworks are revealed, including institutional inertia and manifestations of academic drift. On this basis, a conceptual model of qualifications harmonisation for Ukraine's integration into the European Educational Area is proposed, integrating the reference framework (EQF), a competence-based description of learning outcomes, institutional coordination (National Qualifications Agency), and functional relevance to labour market requirements (ESCO/ECVET). It is concluded that the theoretical-conceptual principles of Ukraine's integration into the European educational area should rely on the standardisation of level descriptors, the unification of approaches to formulating learning outcomes, and the development of qualifications recognition infrastructure. Based on this, recommendations are proposed for improving Ukraine's education policy aimed at qualifications harmonisation, ensuring their transparency, and enhancing professional mobility. The novelty of the study lies in developing a conceptual model of qualifications harmonisation for Ukraine's integration into the European Educational Area, which enables overcoming limitations of traditional approaches and forms the conceptual-theoretical basis for the development of European integration policy in the field of qualifications.*

Keywords: *qualification, harmonisation, EQF, NQF, competence, European integration, conceptual model.*

References

1. Kovtunets, V., & Melnyk, S. (2024). Development of the national qualifications system in Ukraine: Regulated professions in the context of European approaches. *Educational Analytics of Ukraine*, 4(30), 76-86. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2024-4-76-86> [in Ukrainian].
2. Osadchyi, V., Yeremieiev, V., Sharov, S., Osadcha, K., & Koniukhov, S. (2016). Comparison of national qualifications frameworks by means of web-oriented intelligent information

system. *Information Technologies and Learning Tools*, 56(6), 121-136. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v56i6.1493> [in Ukrainian].

3. Semihina, T., Rashkevych, Yu., & Solodka, N. (2023). Sectoral qualifications frameworks in the world context and prospects for Ukraine. *Educational Analytics of Ukraine*, 3(24), 21-33. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2023-3-21-33> [in Ukrainian].

4. Aleksieieva, I. (2017). European qualifications framework – supporting structure for integration of national education systems. *Actual Questions of Pharmaceutical and Medical Science and Practice*, 10(2), 201-206. DOI: <https://doi.org/10.14739/2409-2932.2017.2.103777> [in Ukrainian].

5. Bidyuk, N., & Ratuszniak, N. (2022). Swedish experience of teacher professional training in the context of educational reforms in Ukraine. *Comparative Professional Pedagogy*, 12(2), 45-53. DOI: [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12\(2\)-5](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12(2)-5) [in Ukrainian].

6. Radkevich, V., Pukhivska, L., Borodiyenko, O., Radkevich, O., Bazelyuk, N., Korchinska, N., ...& Artemchuk, V. (2018). *Modern models of vocational education and training in European Union countries: Comparative experience*. Kyiv. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711545/> [in Ukrainian].

7. Konstantinov, S. (2023). Harmonization of education in Ukraine with the European educational area. *New Ukrainian Law*, 4, 113-119. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.4.15> [in Ukrainian].

8. Young, M. F. D. (2003). National qualifications frameworks as a global phenomenon: A comparative perspective. *Journal of Education and Work*, 16(3), 223-237. DOI: <https://doi.org/10.1080/1363908032000099412>.

9. Maurer, M. (2025). Why are qualifications frameworks so ineffective? The role of academic drift in their implementation in Bangladesh and Switzerland. *Journal of Vocational Education & Training*, 78(1), 23-43. DOI: <https://doi.org/10.1080/13636820.2025.2476063>.

10. Allais, S. (2010). *The implementation and impact of national qualifications frameworks: Report of a study in 16 countries*. Geneva: International Labour Office. Retrieved from <https://tinyurl.com/yv2wsr2h>.

11. Klakla, J., Staska, Z., & Gliniecka, M. (2025). *Qualifications beyond borders: Recognition of Ukrainian diplomas and qualifications in Poland*. Warsaw. Retrieved from <https://www.case-research.eu/en/qualifications-beyond-borders-recognition-of-ukrainian-diplomas-and-qualifications-in-poland>.

12. Gajdos, M. (2021). Labor market in Poland – analysis of diversity. *Conference Quality Production Improvement*, 3(1), 242-250. Retrieved from <https://reference-global.com/article/10.2478/cqpi-2021-0023>.

13. European Commission. (2023). *Comparison report of the European Qualifications Framework and the Ukrainian National Qualifications Framework*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from <https://europass.europa.eu/system/files/2023-02/Comparison%20report%20final%20rev%2023-02-2023%20EN.pdf>.

14. European Union. (2005). Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications. *Official Journal of the European Union*, L 255/22. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2005/36/oj/eng>.

15. European Union. (2013). Directive 2013/55/EU of the European Parliament and of the Council of 20 November 2013 amending Directive 2005/36/EC on the recognition of professional qualifications and Regulation (EU) No 1024/2012 on administrative cooperation through the Internal Market Information System ('the IMI Regulation'). *Official Journal of the European Union*, L 354/132. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/55/oj/eng>.

16. Cedefop. (n. d.). *National qualifications frameworks (NQFs)*. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/national-qualifications-framework-nqf>.
17. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *On higher education* (Act No. 1556-VII, July 1). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
18. Europass. (n. d.). *What is ESCO and how is it used in Europass?* Retrieved from <https://europass.europa.eu/uk/what-esco-and-how-it-used-europass>.
19. Cedefop. (n. d.). *European credit system for vocational education and training (ECVET)*. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/european-credit-system-vocational-education-and-training-ecvet>.
20. Osadchyi, V., & Symonenko, S. (2015). Comparative analysis of national qualifications frameworks in higher education of Ukraine and European countries. *Pedagogical Discourse*, 19, 145-154. Retrieved from <https://www.academia.edu/98203812> [in Ukrainian].
21. Ovcharuk, O. V. (2009). Competency-based approach in education: Pan-European approaches. *Information Technologies and Learning Tools*, 13(5). DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v13i5.176> [in Ukrainian].
22. Council of Europe. (1997). Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region. *European Treaty Series*, 165. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/165>.
23. ENIC-NARIC Networks. (n. d.). Retrieved from: <https://www.enic-naric.net>.
24. Cedefop. (2022). *Comparing vocational education and training qualifications: Towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes*. Publications Office of the European Union. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/3090>.
25. Europass. (n. d.). *Europass digital tools*. Retrieved from <https://europass.europa.eu/en/europass-digital-tools>.
26. European Union. (2009). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET). *Official Journal of the European Union*, C 155/11. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2009.155.01.0011.01.ENG.
27. Semihina, T., & Haiduk, I. (2022). Evaluation of state policy on qualifications: Problematic issues. *Development of scientific thought of post-industrial society: Modern discourse* : Proceedings of the 2nd International Scientific Conference. Lviv. DOI: <https://doi.org/10.36074/mcnd-18.11.2022> [in Ukrainian].
28. EHEA. (2018). *Ministerial Conference Paris, 2018*. Retrieved from <https://eha.info/page-ministerial-conference-paris-2018>.
29. Kovtunets, V., Londar, S., Melnyk, S., & Kovtunets, O. (2024). Digital tools for matching qualifications to levels of the national qualifications framework. *Information Technologies and Learning Tools*, 100(2), 16–27. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v100i2.5313>.
30. Allais, S. (2014). *Selling out education: National qualifications frameworks and the neglect of knowledge*. Rotterdam: Sense Publishers.